№ 47 (צווייטער יאָרגאַנג) פרייז 10 גראָשן

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
BIALER WOCHENBLAT

ביאלער וואכנבלאט

אַבאָנאַמענטס-פּרייז:
מאָנאַטלעך . . . . . 35 גראָשן
פערטל-יערלעך . . . . . 1.00 זל
אין אויסלאַנד:
פערטל-יערלעך . . . . . 1 דאָלאַר
אַנאָנסן-פּרייז:
פאַר אַ פּעטיט-שורה אין טעקסט . 40 גראָשן
" " " פאַרן טעקסט . 20 "
" " " נאָכן טעקסט . 15 "
פאַרן אינהאַלט פון די אַנאָנסן איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטלעך.
די צייטונג טראָגט נישט קיין געשעפטס-כאַראַקטער און איז נישט אויסגערעכנט אויף פאַרדינסט.
אַדרעס פאַר בריוו און געלט-זענדונגען:
Red. „BIALER WOCHENBLAT",
Biała-Podl. ul. Sadowa 23.
Skrz. poczt. 26.
Konto rozrach. № 3.

ביאַלע-פּאָדל., פרייטאָג פ' תולדות תרצ"ו, 29 נאָוועמבער.
Biała-Podlaska, dnia 29 listopada 1935 r.

צו דער חתונה פון אונזער ליבער טאָכטער און שוועסטער
ביילע מיט ה' **יעקב אוטשעו**
ווינטשן מיר זיי אַ האַרציקן מזל-טוב און אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן.
עלטערן און ברודער.

בברכת מזל-טוב לבבית אנו מברכים את הד"ומו"צ החשוב דעירנו הר' ר' **משה אוטשען** שליט"א ומשפחתו לנשואי בנם **יעקב** נ"י.
המועצה והועד הקהלה העברית
בביאַלאַ פודל.

צו דער חתונה פון ה' **יעקב אוטשען** מיט פרל' **ביילע מילבוים**
ווינטשן מיר פיל גליק און צופרידנהייט. די עלטערן פיל נחת.
פערל און חנינא קאַשעמאַכער.

צו דער חתונה פון פרל' **ביילע מילבוים** מיט ה' **יעקב אוטשען**
ווינשטן מיר אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן.
פאַמיליע באַכראַך,
שרה'לע און משה.

צו דער חתונה פון
ה' **יעקב אוטשען** מיט פרל' **ביילע מילבוים**
ווינטשט אַ האַרציקן מזל-טוב און די עלטערן פיל. נחת.
שמעון ליכטנשטיין

ביילע און **יעקב!**
צו אייער חתונה ווינטשן מיר אייך פיל גליק און צופרידנהייט
די עלטערן פיל נחת.
אשר ראָזנצווייג און פאַמיליע

צו דער חתונה פון פרל' **ביילע מילבוים** מיט ה' **יעקב אוטשען**
פיל גליק און צופרידנהייט ווינטשן
חיה'לע, פישל.

צו דער חתונה פון ה' **יעקב אוטשען** מיט פרל' **ביילע מילבוים**
ווינטשן מיר אַ האַרציקן מזל-טוב. די עלטערן פיל נחת.
טוביה בלומענקראַנץ און פרוי

צו דער חתונה פון ה' **יעקב אוטשען** מיט פרל' **ביילע מילבוים**
ווינטש איך אַ האַרציקן מזל-טוב. די עלטערן פיל נחת.
חוה קאַוץ.

צו דער חתונה פון ה' **יעקב אוטשען** מיט פרל' **ביילע מילבוים**
אונזערע בעסטע ווונטשן.
פ. וויערניק און פאַמיליע.

ביילע און יעקב!
צו אייער חתונה — אונזערע האַרציקסטע ווונטשן
יוסף סאַפיר און שוועסטערן.

צו דער, חתונה פון פרל'
פערל גאָלדשמידט מיט ה' **לייבל פייגנבוים**
וועלכע איז פאָרגעקומען אין תל-אביב, ווינטשן אַ האַרציקן מזל-טוב.
די עלטערן פיל נחת.
לייב מיגדאַל און פרוי

לייבל!
צו דיין חתונה מיט פרל' **פערל גאָלדשמידט** —
ווינטשן מיר אַ האַרציקן מזל-טוב, די עלטערן פיל נחת
ראָדזינעק, אָרלאַנסקי

Z intencji zaślubin
p. PERLI GOLDSZMIDT z p. L. FAJGENBAUMEM
(Tel Aviv) składamy tą drogą serdeczne gratulacje
M. Feldmanowie z córeczką.

אַ האַרציקן מז"ט ה' אשר פייגנבוים און פאַמיליע צו דער חתונה פון זייער זון **לייבל** מיט פרל' **פערל גאָלדשמידט** וועלכע איז פאָרגעקומען אין תל-אביב.
שמעון ליכטנשטיין
משה ליכטנשטיין און פרוי

פערעלע!
צו דיין חתונה מיט ה' **לייבל פייגנבוים** וועלכע איז פאָרגעקומען אין תל-אביב, ווינטשן מיר דיר פיל גליק און צופרידנהייט.
גאָלדע, חנה'קע ראָזמאַרין,
וועלוול סרעבניק.

אַ האַרציקן מז"ט ה' אשר פייגנבוים און פאַמיליע — צו דער חתונה פון זייער זון **לייבל** מיט פרל' **פערל גאָלדשמידט**.
מנשה צעשינסקי און פאַמיליע

צו דער חתונה פון **לייב פייגנבוים** מיט פרל' **פערל גאָלדשמידט**
ווינטשט אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן און די עלטערן פיל נחת
דאָס „פאָלק"

ביילע און **יעקב!**
צו אייער חתונה ווינטשן מיר אייך אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן.
די עלטערן פיל נחת.
רחל און ישראל לעבנבערג.

ברכות חמות ולבביות למר **יעקב אוטשען** לרגלי בואו בברית הנשואין עם בח"ל מרת **ביילה מילבום**.
מאיר בולקאָווסטיין.

יעקב און **ביילע!**
מיינע האַרציקסטע ווונטשן
צו אייער חתונה
די עלטערן פיל נחת.
אברהם פליכטנרייך

ביילע און **יעקב!**
צו אייער חתונה
אינזערע האַרציקסטע ווונטשן.
די עלטערן פיל נחת.
יהודית און ישעיה צינאַמאָן

יעקב און **ביילע!**
פיל גליק און צופרידנהייט ווינטש איך
צו אייער חתונה.
די עלטערן פיל נחת.
לייב ווייסמאַן.

צו דער חתונה פון פרל' **ביילע מילבוים** מיט ה' **יעקב אוטשען**
ווינטשט אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן
און די עלטערן פיל נחת.
פערל שניימאַן

הדס נ"ע אשת ר' יודל נ"י שוואַרץ בת ר' שמואל פיזשיץ ז"ל

איז נאָך לאַנגע ליידן געשטאָרבן אין עלטער פון 74 יאָר אין וואַרשע מאָנטאָג (כ"ט מרחשון תרצ"ו) און איז דאָרט צו קבורה געקומען,
וועגן וואָס עס מעלדן די טיעפגעבויגענע
מאַן, טאָכטער, איידעם, ברידער, שוועסטער און משפחה.

די פאַמיליעס **שוואַרץ** און **פיזשיץ** צוליבן טויט פון זייער פרוי, מוטער, שוועסטער, שוועגערין
הדס נ"ע
דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל
שלמה פישמאַן און פרוי

הנני מביע בזה את רגשי השתתפותי באבלם הכבד של ידידי הר' **יהודה שחור (שוואַרץ)** ובתו, ולמשפחת **פיזשיץ** במות עליהם אשתו, אמה ואחותם
הדס נ"ע
המקום ינחם אותם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים;
יעקב מרדכי גאָלדשטיין.

מיין טיפסטן מיטגעפיל דריק איך אויס מיינע גוטע פריינט ה' **יודל שוואַרץ**, טאָכטער, איידעם **בראָניע** און **לעאָן גאָלדפאַרב** צוליבן טויט פון זייער היים-געליבטער פרוי און מוטער
הדס נ"ע
זייט געטרייסט! מאַניע קאַשטנבוים.

צוליבן טויט פון דער אומפאַרגעסלעכער
הדס (פון דער היים פיזשיץ) **שוואַרץ**
דריק איך אויס דער גאַנצער פאַמיליע מיין טיפסטן מיטגעפיל.
אַדוואָקאַט וויצאַללאָווסקי.

Z powodu śmierci
b. p. **UDESY SZWARC**
wyrazy szczerego współczucia rodzinie, i wszystkim krewnym wyrażają
M. HOFFEROWIE.

Wyrazy szczerego współczucia p. **Broni Goldfarbowej**
z powodu śmierci
b. p. **MATKI JEJ**
wyrażają
S. ORLAŃSCY.

אונזערע 25 פאַרזאָרגער

די יידישע באַפעלקערונג אין ביאַלע דאַרף זיין רייך. אירע אינטערעסן ווערן ווי געהעריק באַשיצט און באַזאָרגט. מיר האָבן 10 פרנסים, 8 דאָזאָרעס, 4 ראַטמענער, 1 לאַווניק, 3 מיטגלידער אין דער „אַפּיעקאַ ספּאָלעטשנאַ" (צוויי וועגן גלייכצייטיק ראַטמענער), הכלל פינף און צוואַנציק אויסגעוויילטע, אָפּיציעל דורך דער מאַכט אַנערקענטע יידישע פאַרזאָרגער. ווי ווייט מיר ווערן אומעטום ווי געהעריק פאַרטרעטן, זאָלן דינען עטלעכע קליינע פאַקטן.

א.

שוין לאַנג האָבן קורסירט קלאַנגען וועגן דעם, אַז די אָפּטיילונג פון קרייז-געריכט גייט אַרויס קיין שעדלעץ. דער היגער בירגערמייסטער איז אין דער מיינונג, אַז 5500 זל. וואָס דאָס געריכט קאָסט דעם מאַגיסטראַט איז גענוג און מער מיט עפּעס דאַרף זיך די שטאָט נישט אַנגאַזשירן. ווייל לויט זיין מיינונג „לוינט" נישט מער צו באַצאָלן פאַר די 17 באַאַמטן-פאַמיליעס, וואָס האַלטן זיך אויף ביים קרייז-געריכט, ווי 5500 זל. אַ יאָר. דאָס איז זיין מיינונג און די ווירקלעכקייט? די ווירקלעכקייט וועט זיין, אַז ביי יעדן פּראָצעס וועט מען מוזן פאָרן קיין שעדלעץ. נישט נעמענדיק אין אַכט די הכנסה, וואָס די שטאָט ציט פון געריכט נאָר בלויז פון שטאַנדפונקט פון דער יידישער באַפעלקערונג אַלס האַנדלס-עלעמענט, וואָס האָט געוויסע באַציונגען מיטן געריכט — האָט זיך אויך געדאַרפט פאַרשטעלן פאַר די מאַסגעבנדע קרייזן אַ דעלעגאַציע פון סוחרים-פאַריין, קליינהענדלער-פאַריין (וואָס האָט אויך 2 פרנסים און 2 דאָזאָרעס אין דער קהלה) און אויפקלערן, באַמיען זיך, אַז דאָס געריכט זאָל בלייבן.

אָבער, ווי געזאָגט, האָט ביאַלע נאָר 25 יידישע שטאָט-פאַרזאָרגער. נישט מער.

ב.

עס איז געגרינדעט געוואָרן דער פּאָוויאַטאָווער קאָמיטעט פאַר אַרבעטלאָזע, וועלכער וועט דעצידירן וועגן ווינטער-הילף פאַר דער ביאַלער אָרעמקייט, וועלכער וועט האָבן גענוגנדע סומען צו זיין דיספּאָזיציע און וועלכער וויל נישט מאַכן קיין אויסנאַם פאַר קיין שום טייל פון דער באַפעלקערונג — אַזוי פאַרזיכערן וויניקסטנס די דאָרט „דעצידירנדע פאַקטאָרן" - און ס'איז נויטיק צו שאַפן אַ יידישן בירגער-קאָמיטעט פאַר ווינטער-הילף, וואָס זאָל ביים אַלגעמיינעם קאָמיטעט רעפּרעזענטירן דעם יידישן טייל פון דער באַפעלקערונג. און הגם מיר האָבן דאָרט אַ יידישע פאַרשטייערשאַפט און הגם דאָס „ביאַלער וואָכנבלאַט" האָט שוין וועגן דעם צוויי מאָל געשריבן און אָנגעוויזן די וויכטיקייט פון דעם קאָמיטעט, דעם נוצן, וואָס די יידישע נויטבאַדערפטיקע וועלן דערפון האָבן, זורכן שאַפן פאַר די מיטלען פון אַלגעמיינעם קאָמיטעט אַ יידישע קיך, וואָס זאָל אומזיסט פאַרטיילן מיטאָגן, פאַרטיילן האָלץ און אַנדערע הילף... האָט דאָך ביז היינט קיינער נישט געפונען פאַר נויטיק צו רופן די פאַרזאַמלונג, וואָס זאָל דעם יידישן קאָמיטעט ווילן.

געשען איז עס ווייל מיר האָבן נישט מער ווי 25 באַרמהערציקע געזעלשאַפטלעכע כלל-טוער.

ג.

עס איז אונז שוין אַ לענגערע צייט געווען באַוואוסט וועגן די הינטערפיסלעך, וואָס ר' דוד פון גמ"ח שלעפט אונטער דעם נייעם מושב זקנים קאָמיטעט. אַלץ טוט ער, כדי דער מושב זקנים זאָל אונטערגיין.

לעצטנס האָט די געוועזענע קעכין, וועלכער עס קומט נאָך אַ פּאָר חדשים אַרבעט, געלעגט אַן אַרעסט אין מאַגיסטראַט אויף די געלטער, וואָס די זקנים דאַרפן אויף צו עסן. געזאָגט האָט מען, אַז עס שטאַמט פון ר' דוד'ן. (אין די חובות האָט ער אַריינגעזאָגט נישט זייענדיק דערצו פון קיינעם פון קאָמיטעט באַפולמעכטיקט).

די לעצטע טעג האָט אַ דעלעגאַציע פון נייעם קאָמיטעט אין די פּערזאָנען פון די ה"ה ש. קאַליכשטיין און מ. לעבנבערג באַזוכט דעם בירגערמייסטער וועגן דער ווייטערדיקער עקזיסטענץ פון דער אינסטיטוציע און דאָ האָט מען זיך דערוווסט זייער שיינע מעשים פון ר' דוד'ס „פאַרזאָרגעריי". ער האָט נעמלעך אינספּירירט דעם בירגערמייסטער, נישט אויסצוצאָלן קיין שום געלט דעם נייעם קאָמיטעט, מאָטיווירנדיק עס דערמיט, אַז עס האָט אים נאָך קיינער נישט געגעבן דאָס רעכט צו פאַרוואַלטן מיט דער אינסטיטוציע.

אָט אַזוי זעט אויס איינער פון די 25 רעפּרעזענטאַנטן אונזערע, וועלכער וויל אונטערברענגען די אינסטיטוציע פון מושב זקנים אַלץ דערפאַר, וואָס די שטאָט האָט אים שוין געהאַט גענוג.

* * *

אין דער היינטיקער אויסזיכט- און פּרנסה-לאָזער צייט זענען אין ביאַלע דאָ פיל, זייער פיל הייזער, ווו דער הונגער איז אַ תּושב. מ'דאַרף קומען אין באַריר-רונג מיט די אָרעמע מאַסן, כדי צו זען און דערפילן די נויט, וואָס הערשט ביי זיי. ביי היינט-צו-טאָג זענען פאַראַן זייער פיל יידישע הייזער אין ביאַלע, ווו די אָרעמקייט דערגרייכט ביז הונגער, ממש הונגער צו אַ שטיקל ברויט אין בוכשטעבלעכן און גרויזאַמען זין פון דעם וואָרט, וואָס הייסט הונגער.

און וויל מען דאָס זען, איז בכלל נישט נויטיק צו גיין פרייטאָג-צו-נאַכטס זען, ווי מען טיילט „לחם עוני", אָדער באַזוכן זייערע וווינונגען, עס איז גענוג אַוועקצושטעלן זיך 8 אינדערפרי אָדער 1 אזייגער נאָכמיטאָג ביי אַ בנין פון אַ פאָלקס-שול און באַטראַכטן די פון הונגער אויסגעצערטע קינדער. עס קומען אין שול קינדער, הונגעריקע און האַלבנאַקעטע, קינדער פון 8—9 יאָר, וואָס טראָגן גרויסע צעריסענע שיך אין וועלכע די דאַרע פּאָר פיסלעך זען אויס ווי טרוקענע שטעקלעך.

מען דאַרף זיך פאָרשטעלן, ווי ווייט די נויט דערגרייכט שוין אין אַזאַ שטוב אויב דאָס קינד גייט הונגעריק און האַלבנאַקעט אין שול אַריין.

* * *

אין אָנבליק פון דער שרעקלעכער נויט, וואָס הערשט צווישן דער יידישער באַפעלקערונג אין ביאַלע, מוז אונטערגענומען ווערן אַ הילפס-אַקציע, וואָס זאָל זיין בכח צו העלפן אין דער ערשטער ריי די שוואַכסטע פון די שוואַכע — דאָס יידישע קינד. עס מוז דורכגעפירט ווערן אַ זאַמל-אַקציע פון מלבושים פאַר קינדער, וואָס גייען האַלב-נאַקעט.

וואָס שייך דער אַקציע פאַרן קינד, מיינען מיר, אַז דער „טאָז", וואָס פירט אום זומער אַזאַ נוצלעכע טעטיקייט, דאַרף אויך אום ווינטער זיך מיטן קינד פאַראינטערעסירן.

אויף ברייטע געזעלשאַפטלעכע יסודות מוז געשאַפן ווערן אַ קאָמיטעט צו העלפן די הונגערליידנדע; אַ קאָמיטעט וואָס זאָל קאָנען אויסאיבן אַ דרוק אויף אַלע עפנטלעכע אינסטיטוציעס, אויף די אַלע רייכע, וואָס קרעכצן בלויז, כדי מיטצומאַכן דעם אַלגעמיינעם זשקאַרד; אַ קאָמיטעט, וואָס זאָל אויך צו די ביאַלער אין אויסלאַנד זיך קאָנען ווענדן וועגן שטיצע לטובת דער אַקציע.

צי וועט אַזאַ קאָמיטעט געשאַפן ווערן? צי איז דערצו גענוג 25 יידישע „פאָלקס-פאַרטרעטער" אין ביאַלע, וואָס זאָלן זיך דערמיט פאַרנעמען — דאָס וועט אונז ווייזן די נאָענטע צוקונפט.

ח. מיאַדעק

סאַנקציעס...

עס טומלט זיך לעצטנס אויף דער וועלט. אַ ניי וואָרט איז אויפגעקומען אויף אַלעמענס ליפּן: סאַנקציעס. סאַנקציעס קעגן איטאַליען פאַר איר אָנפאַלן אויף אַביסיניע. טייל מלוכות באַטייליקן זיך יאָ אין די סאַנקציעס, אַנדערע — נישט, די מיט באַוואָרענישן, יענע אָן באַוואָרענישן.

געלערטע, עקאָנאָמיסטן, סטאַטיסטיקער און סתם בטלנים, מח-קוועטשער האָבן פאַרקאַטשעט די אַרבל און זיך גענומען צום פאַבריצירן באַווייזן און אַרויסזאָגן סברות וועגן די עווענטועלע רעזולטאַטן פון די סאַנקציעס. איינע זאָגן, אַז מוסאָליני ברעכט זיך שוין אין אַ לעצטע מינוט (מסתמא אויף ברויט ביי אַנטי-פאַשיסטן), די אַנדערע האַלטן, אַז עס וועט אים גאָרנישט שאַטן (זיכער אויף פּצוסיע ביי דיקטאַטור-סימפּאַטיקער). די ני-בע ני-מע געלערטע, וואָס פילן נאָך נישט ווו דער ווינט בלאָזט, זאָגן, אַז: מוסאָליני וועט מוזן טאַקע אַביסל איינציען דעם פאַסטעק, איינפירן ברויט-קאַרטן ווי אין די יעקע-צייטן, אָבער די מלחמה זיפּעראַציעס וועט ער נישט אָפּשטעלן, ווייל ער „מוז" איינפירן „ציוויליזאַציע" אינעם ווילדן אַביסיניע. וואָס הייסט? אין 20-טן יאָר-הונדערט זאָל זיין אין סאַמע האַרץ פון... אַפריקע אַזאַ קולטורלאָז פאָלק און ער, דער דוטשע זאָל דערצו דערלאָזן? ניין, מ'טאָר דאָס נישט דערלאָזן נפש, ווען מענטשן — האַרמאַטןפלייש האָט איינער איבערגענוג, פּרעמיעס פאַר אַ סך קינדלען גיט אויך די מלוכה, טורמע פאַר „צו-ווייניק" דאָס אויך, וואָס-זשע שטערט דען איינצופירן קולטור און ציוויליזאַציע?

הכלל ס'איז דאָס מין סאַנקציעס געוואָרן אַ פּראָבלעם אי טעאָרעטיש, אי פּראַקטיש און מען מוז וואַרטן און זען, ווי אַזוי די איטאַליענער וועלן דערפון אַרויס.

* * *

עס איז אָבער דאָ אַ פאָלק, וואָס דאַרף שוין נישט וואַרטן און זען, נאָר וואָס פילט שוין כמעט קנאַפּע צוויי טויזנט יאָר, דאָס וואָס הייסט „סאַנקציעס", דאָס פאָלק ווייסט שוין, אַז מיט „סאַנקציעס" מאַכט מען גאָרנישט קעגן אַ פאָלק, וואָס איז אַן עם קשה עורף — ווי עס איז, צום גליק, דאָס יידישע.

עס איז אפשר אַ ווערק פון דער געשיכטע, אַז איטאַליע, דאָס פאָלק, צו וועלכע דער דוטשע ווענדעט זיך מיט די ווערטער: רוימער, כדי זיי צו דערמאָנען אין זייערע אַמאָליקע העלדנטאַטן, די רוימער, וועלכע האָבן יהודה פאַרניכטעט, די רוימער זאָלן זיך ביי אונז לערנען, ווי אַזוי מען שטעלט זיך קעגן סאַנקציעס. די, וואָס האָבן די ערשטע קעגן אונז סאַנקציעס איינגעפירט, זאָלן אַליין דעם טעם דערפון פאַרזוכן.

אויף די סאַנקציעס קעגן יידישן פאָלק האָבן אַלע מלוכות, אַלע פעלקער מסכים געווען און האַלטן זיך ביי זיי נאָך היינט כסדר אָן שום באַוואָרענישן.

ווער האָט זיך אין די „סאַנקציעס" קעגן אינז נישט באַטייליקט? צו קליין איז דאָס אָרט די רשימה צו מאַכן איצט. אַלע, אַלע פעלקער אָן אויסנאַם. עטלעכע זענען נאָר אַביסל „מיד" געוואָרן, כדי שפּעטער מיט פרישע כחות צו וואַרפן זיך אין ברען פון „אָנווענדן סאַנקציעס" קעגן יידן. יעדעס מאָל נעמט זיך אַן אַנדער מלוכה מיט נייעם אייפער צום ענין סאַנקציעס. בכלל אָבער האָט זיך דאָס קעגן אונז קיינמאָל נישט אָפּגעשוועלט, נישט שוואַכער געוואָרן.

און דער רעזולטאַט?

די פעלקער האָבן ביי אונז קיינמאָל נישט דערגרייכט דאָס זייעריקע. דאָס יידישע פאָלק האָט אַמאָל אַפּנמאָל איינגעצויגן, שטאַרק איינגעצויגן דעם פּאַסיק, זיך צוזויפגעקנוילט, צוזויפגעקוירטשעט זיין, מיט בלוט, אַ סך בלוט אָפּגעגאָסן אָבער עס לעבט ווייטער, עס עקזיסטירט ווייטער אַלץ שטאַרקער אַלץ פעסטער. און אָט בויט עס זיך שוין (לאַנגזאַם, אָבער עס בויט זיך פאָרט) אַפילו אַ נאַציאָנאַלע היים, אַ קערנדל פון אַ יידישער מלוכה און דער עיקר — גישט איין מלוכה, נישט איין פאָלק פון די, וועלכע האָבן זיך אין די „סאַנקציעס" קעגן אונז באַטייליקט, איז צעשאָטן געוואָרן אויף שטויב, איז צעבראָכן און פאַרניכטעט געוואָרן אויף אייביק און — דאָס יידישע פאָלק וואַרט ווייטער אויף... פרישע סאַנקציעס. סאַנקציעס, וועלכע זאָלן אונז שטאַרקן, צעמענטירן, פאַרפעסטיקן.

* * *

געווען אַמאָל אַ צייט, ווען יידן האָבן פאַר סאַנקציעס מורא געהאַט. אָבער, זינט זיי ווערן אָנגעווענדעט מיט אַזאַ ברוטאַלער קו אַשטן; זינט אַנטיסעמיטישפּ-זישע סאַנקציעס זענען געוואָרן אַן אַרטיקל פונם ערשטן געברויך ביי דער „אינטעליגענץ", ביי די אַקאַדעמיקער; זינט אַנטיסעמיטיזם איז געוואָרן פאַרשטאַאַטלעכט; זינט עס איז נישטאָ קיין ווינקל אויף דער ערד מיט אַלע אירע פינף טיילן ווו דער יידן-האַס זאָל נישט טאַנצן זיין ווילדן שדים-טאַנץ, — זייט דאַמאָלסט איז דער ייד געוואָרן רויק, איינגאַנצן צומאָל אַ רויקער.

טיף אין האַרצן באַטראַכט ער שוין מיט ביטול די אַלע „סאַנקציעס" קעגן אים. ער איז אינערלעך איבערצייגט, אַז פּונקט ווי די אַמאָליקע שונאים זענען צעשטויבט געוואָרן, אויפגעהערט צו עקזיסטירן אַלס מלוכות, אַלס פעלקער — אַזוי וועלן אַלע זיינע היינטיקע שונאים אומגעריכט ברעכן דעם קאַרק.

* * *

יידן האָבן אָריגינעלע ענטפערס אויף די סאַנקציעס. קעגן די סאַנקציעס פון די קרייץ-צוגן האָבן זיי קעגנגעשטעלט מעכטיקע יידישע צענטערן אין שפּאַניע און פּאָרטוגאַל. אויף די אויטאָ-דאַ-פעס האָבן זיי געענטפערט מיט די יידישע רייכע, אין אַלע הינזיכטן, קבוצים פון האָלאַנד און די סקאַנדינאַווישע לענדער. קעגן די דאָרטיקע סאַנקציעס האָבן זיי קעגנגעשטעלט דעם יידישן פלייס אין ערשטן אַנטוויקלונגס-פּעריאָד פון אינדוסטרי, קעגן ווירטשאַפטלעכן אַנטיסעמיטיזם דעם שטאַרקן יידישן גייסט א.א.וו. קעגן אַסימילאַציע — די גרויסע באַוועגונג, וואָס הייסט ציוניזם. אין ארץ-ישראל אַליין האָבן מיר „גאָר אָריגינעל" געענטפערט אויף די סאַנקציעס: קעגן פּאָגראָם אין 1922 — אַ שטאַרקע עליה פון 1923-6, קעגן 1929 אַ פאַרגרעסערונג פון פּראָצענט יידן אין ארץ-ישראל אין משך פון זעקס יאָר מיט 8 פּראָצענט (17 פּראָצ. אין 1929, 25 פּראָצ. 1935) פון דער אַלגעמיינער באַפעלקערונג.

די יידן האָבן אַפילו נישט פאַרגעסן צו ענטפערן סעקרעטאַרטשיקן פון פּויזן פאַר זיין אַנטיסעמיטיזם מיט אַ... יידיש וואָכנבלאַט. אין פּויזן. אין סאַמע האַרץ פון פּוילישן אַנטיסעמיטיזם, האָבן די ושידעס זיי אָפּגעטון אַזאַ קאַוואַל... אין פּויזן אַ יידיש וואָכנבלאַט!!

נו זאָל נאָך אַן אַנדער פאָלק אויף דער וועלט דאָס באַווייזן? זאָל אַן אַנדער פאָלק באַווייזן צו שאַפן זיך אַן אייגענע קולטור, אייגנאַרטיק זיך אויסלעבן אויף אַ באָדן, וואָס ברענט שוין צוויי טויזנט יאָר כסדר אונטער זייערע פיס.

זאָל נאָך אַ פאָלק אין דער וועלט באַוויזן צו בויען זיך אַ היים מיט דורכאויס פרידלעכע מיטלען, אין אַ לאַנד, ווו מ'איז נישט זיכער מיטן לעבן.

זאָל נאָך אַ פאָלק האָבן קעגן זיך אַזויפיל, אי אין צאָל אי אין מעכטיקייט, שונאים און זאָל נאָך עקזיסטירן אַלס פאָלק.

* * *

עס מעגן זיך די איטאַליענער, אָדער ווי דער דוטשע רופט זיי, רוימער, קומען צו אונז זיך לערנען ווי אַזוי מען נעמט אויף סאַנקציעס, און מיט וואָס מען שטעלט זיך זיי אַנטקעגן און אויב זיי וועלן אימשטאַנד זיין דאָס נאָכצוטון — דאַן וועט נישט נאָר אַביסיניע צו זיי געהערן, נאָר עפּעס מער... **י. מוּר.**

וועגן פּראָוויזאָרישן הילפס-קאָמיטעט

(דערקלערונג פון ריכטער א. דעלעצקי)

דער לייטער פון שטאָטישן געריכט, ה' דעלעצקי, האָט, אַלס פאָרזיצער פון דער פּראָפּאַגאַנדע-קאָמיסיע פון פּראָוו. הילפס-קאָמיטעט, אויפגענומען דעם פאָרשטייער פון „ביאַלער וואָכנבלאַט", ח' מיאָדעק, און אים איבערגעגעבן אַ ריי אינטערעסאַנטע אויפקלערונגען וועגן ציל און טעטיקייטס-געביט פונם הילפס-קאָמיטעט.

ריכטער דעלעצקי דערקלערט:

צוליב דער פאַראינטערעסירונג פאַר די נויטן פון אַרבעטלאָזן, צי ווייל ער אַרבעט שוין נישט אַ לאַנגע צייט, צי ווייל די סעזאָן-אַרבעט האָט זיך אים אָפּגעשטעלט, אָדער איז צוליב אַן אַנדער סיבה געוואָרן אַרבעט-אומפעיק, — איז, לויטן מוסטער פון אַנדערע גרעסערע שטעט, אויך אין ביאַלע געשאַפן געוואָרן אַ פּראָוויזאָרישער הילפס-קאָמיטעט, וואָס וועט זיך פאַרוואַנדלען אין אַ לאָקאַלן „פונדוש פּראַצי", און וועמענס אויפגאַבע עס איז צו געבן הילף דורך אַרבעט די אַלע נויטבאַדערפטיקע.

דער קאָמיטעט באַשטייט פון אַן ערן-קאָמיטעט, אין וועלכן עס גייען אַריין: סטאַראָסטע מאָדלינסקי, פּולקאָווניק שוויאָנטעצקי, דעפּוטאַט פירשט מירסקי, דזשעקאַן ד"ר גינאַלסקי און אַן אויספיר-קאָמיטעט פון די ה"ה: דיר. ווייסבראָט — פאָרזיצער, דיר. ראָשינקעוויטש — לייטער פון דער פינאַנץ-קאָמיסיע, בירגערמייסטער אינזש. וואָלאָווסקי — לייטער פון דער אָפּראָוויזאַציע-קאָמיסיע און ריכטער דעלעצקי — לייטער פון דער פּראָפּאַגאַנדע-קאָמיסיע.

פון דער יידישער באַפעלקערונג זענען אין קאָמיטעט פאַרטרעטן די ה"ה: דיר. פינקלהויז, יצחק פּיזשיץ און לעצטנס זענען אויך צוקאָאָפּטירט געוואָרן דריי יידישע מיטגלידער, די ה"ה עמיל וויינבערגער, מאיר אָרלאַנסקי און אייזיק שיינבערג.

אויסער דעם איז געשאַפן געוואָרן אַן אַרבעטס-קאָמיסיע, וווּ דער בירגערמייסטער אינזש. וואָלאָווסקי דערפילט די פונקציעס פון אַרבעט-געבער און אַרבעט-צונעמער.

די טעטיקייט פונם הילפס-קאָמיטעט וועט זיך אָנהויבן דעם 1-טן דעצעמבער.

קיין קאָנקרעטער אַרבעטס-פּלאַן פאַרן גאַנצן קאָמיטעט און זיינע באַזונדערע קאָמיסיעס איז נאָך נישט פעסטגעשטעלט, ווייל די קאָמיסיעס האָבן נאָך אַזעלכן נישט באַוויזן אים צוצושטעלן. איבערמאָרגן וועט דעם 29-טן ד. ח. (היינט פרייטאָג) פאָרקומען אַ פּלענאַר-זיצונג פון קאָמיטעט, אויף וועלכער עס וועלן באַטראַכט און אויסגעפאַרטיקט ווערן די אַלע קאָמיסיע-פּראָיעקטן און עס וועט צונויפגעשטעלט ווערן איין גאַנצער פּלאַן פון דער אַרבעט.

דער פּלאַן פון דער פינאַנץ קאָמיסיע אונטער דער לייטונג פון דירעקטאָר ראָשינקעוויטש איז פאָלגנדער:

אַלע פויערן פון פּאָוויאַט וועלן באַשטייערט ווערן מיט 1 קילאָ תבואה פון יעדן מאָרג באַאַרבעט פעלד, אַלע אַרבעטער וועלן באַשטייערט ווערן מיט 1 טאָג אַרבעטס-לוין (אויסצוצאָלן עס אין 4 חודש-ראַטעס). די סוחרים — מיט אַ צושלאָג אין דער הויך פון מינימום 1 זל. צו אַ האַנדלס-פּאַטענט; פון די פרייע-פּראָפעסיעס — אַ באַשטייערונג לויט זייער איינזען. אַלנפאַלס נישט ווייניקער ווי איין דורכשניטלעכן פאַרדינסט-טאָג; די באַאַמטע — איין פאַרדינסט-טאָג. אויסער דעם וועלן באַשטייערט ווערן אַלע בילעטן פון וועלכער ס'איז פאַרוויילונגס-אימפּרעזע, עס וועט אויך גענומען ווערן אַ ספּעציעלער אָפּצאָל ביים אַרויסגעבן ערלויבענישן אויף די אימפּרעזעס. אַלע סומען וואָס די מלוכה פלעגט ביז איצט אויסצאָלן די אַרבעטלאָזע, וועלן איבערגעגעבן ווערן אין רשות פון קאָמיטעט. עס וועלן אויך געזאַמלט ווערן פרייוויליקע באַשטייערונגען און נדבות, וועלכע מיר האָפן, אַז די באַפעלקערונג וועט גערן ביישטייערן.

אין דער ערשטער ריי וועלן פון דעם הילפס-קאָמיטעט געניסן די נויטבאַדערפטיקסטע, וועלכע וועלן קאָנען אויפווייזן אין דער „אָפּיעקאַ ספּאָלעטשנאַ", אַז זיי זענען אַרבעטלאָז און נויטבאַדערפטיק. פאַר די וועלן איינגעאָרדנט ווערן אומזיסטע קיכן, און זיי וועלן אויך באַקומען האָלץ און אַנדערע הילף.

דער קאָמיטעט שטייט אויפן שטאַנדפונקט, אַז אַלע אַרבעטלאָזע, וואָס ווילן אַרבעטן נאָר האָבן נישט קיין מעגלעכקייט זייער אַרבעטס-ענערגיע צו פאַרווענדן, דאַרפן פון דער הילף געניסן און ער וועט קיינעם קיין שום שוועריקייטן דערביי נישט מאַכן.

— צי וועט דער קאָמיטעט עפּעס אַ יידישע קיך, נעמענדיק אין אַכט, אַז די יידישע אָרעמע באַפעלקערונג וועט צוליב כשרות פון דער אַלגעמיינער קיך נישט וועלן געניסן?

— גוט, וואָס איר האָט מיר דערמאָנט. און איך וועל אַזאַ פאָרשלאַג שטעלן אויף דער זיצונג פון קאָמיטעט-פּלענום. איך וווּנדער מיר, וואָס די יידישע מיטגלידער פונם קאָמיטעט האָבן וועגן דעם נישט דערמאָנט.

* * *

ביים געזעגענען זיך, בעט ריכטער דעלעצקי איבערצוגעבן אין זיין נאָמען און אין נאָמען פון קאָמיטעט, אַז קיין שום באַגרענצונגען ביים געניסן פון הילף וועלן נישט געמאַכט ווערן. ער בעט, אַז אַ פאָרשטייער פון „ב. וואָכנבלאַט" זאָל אים באַזוכן שבת, ווען ער וועט קאָנען איבערגעבן דעם גענויען אַרבעט-פּלאַן.

צו די יידישע מיטגלידער פון קאָמיטעט!

אין שייכות מיט דער אויבנדערמאָנטער דערקלערונג וואָלט ווינטשנסווערט געווען, אַז די יידישע מיטגלידער זאָלן פון אייגענער איניציאַטיוו שטעלן דעם פאָרשלאַג צו שאַפן אַ יידישע קיך ביים באַטראַכטן דעם פּראָיעקט פון דער אָפּראָוויזאַציע-קאָמיסיע.

וואָס שייך דער אַרבעטס-קאָמיסיע, דאַרפן זיי פאָרלעגן, אַז ביים צונעמען צו דער אַרבעט זאָל מען קיין שום באַגרענצונגען פאַר יידן נישט מאַכן.

אינפאָרמאַציעס:

אומזאַץ-שטייער

אויב מען האָט צוריקגענומען פון אַן אָפּנעמער סחורה און אים אומגעקערט דעם באַטראָף, דאַרף פאַר דער טראַנזאַקציע קיין אומזאַץ-שטייער נישט געצאָלט ווערן, אומאָפּהענגיק פון דער צייט ווען די חזרה קומט פאָר.

די אייגענע פרוי ווערט נישט פאַררעכנט אַלס אָנגעשטעלטע

לויטן געזעץ מעג מינן אויף אַ פּאַטענט פון דער קאַטעגאָריע באַשעפטיקן איין אָנגעשטעלטן. אויב איין געשעפט אַרבעט מיט די אייגענע פרוי, ווערט זי נישט פאַררעכנט אַלס אָנגעשטעלטע.

אָרעמקייטס-רעכט

אָרעמקייטס-רעכט ווערט אָנערקענט פאַר די, וועמעס פאַמיליע-פאַרמעגן-פאַרהעלטנישן האָט נישט מיט אים קיין צוזאַמענהאַנג. אויב דער פּעטענט וווינט צוזאַמען מיט אַ פאַרמעגלעכן פאָטער אָדער מוטער, מעג ער זיין אָרעם, קאָן אים שוין קיין אָרעמקייטס-רעכט נישט געגעבן ווערן.

דער ריטשאַלט-אָבראָטאָווי אויפן יאָר 1936.

די לעצטע וואָך איז פאָרגעקומען אַ באַראַטונג פון אַלע האַנדלס-קאַמערן ווו עס איז באַטראַכט געוואָרן דער נייער רעגירונגס-פּראָיעקט פון ריטשאַלטירטן אומזאַץ-שטייער פון יאָר 1936.

די האַנדלס-קאַמערן האָבן מסכים געווען צום פּראָיעקט און האָבן געמאַכט אַ ריי וויכטיקע אויסבעסערונג. דער ריטשאַלט-פּלאַן פאַרן יאָר 1936 זעט פאָר אַ באַזונדערע פאַרהאַנדלונג פון שטייער-צאָלער מיטן שעף פון שטייער-אַמט. אין פאַל ווען די צדדים וועלן צווישן זיך נישט קומען צו קיין הסכם, דאַן וועט מען דעם אומזאַץ שאַצן אויפן נאָרמאַלן וועג.

הכנסה-שטייער ווערט גרעסער

פון 1-טן יאַנואַר 1936 ווערט פאַרגרעסערט דער הכנסה-שטייער מיט בערך 30—40 פּראָצ. און וועט געצאָלט ווערן לויט פאָלגנדער פאַרדינסט-טאַבעלע.

ביז 1500 זל. איז מען פריי פון שטייער

פון	1500	זל.	— 44	זל.	פריער	31
„	2000	„	— 76	„	„	54
„	2500	„	— 105	„	„	75
„	3000	„	— 143	„	„	102
„	3300	„	— 177	„	„	122
„	4000	„	— 222	„	„	162
„	5000	„	— 283	„	„	202

וואָס ווייטער ווערט דער שטייער אַלץ פּראָגרעסיווער.

דער קריזיס-צוגאָב ווערט אָפּגעשאַפט.

וועגן פּאַטענטן

אויב דער מיצער וויל אויסקויפן אַ פּאַטענט פון אַ נידעריקערער קאַטעגאָריע ווי אין פאָריקן יאָר, טאָר אים דער באַאַמטער נישט אָפּזאָגן, נאָר אים אויפמערקזאַם מאַכן צו וואָסערע קאָנסעקווענצן דאָס קאָן ברענגען אַ נישט-אַנטשפּרעכנדער פּאַטענט. אויפן אויסגעקויפטן פּאַטענט פון דער נידעריקער קאַטעגאָריע דאַרף דער באַאַמטער מאַכן אַ באַמערקונג וועגן דער געגעבענער „קאָנסעקווענצן-אויפקלערונג".

הנחות פאַר האַנטווערקער

אויפן נייעם יאָר פירט דאָס פינאַנץ-מיניסטעריום איין הנחות ביים אויסקויפן אינדוסטרי-פּאַטענטן. די אייגנטימער פון האַנטווערקער-וואַרשטאַטן, וועלכע האָבן פּאַטענטן 8-טע קאַטעגאָריע, וועלן באַ-

ידידי-ברייוועלעך

ב"ה ועש"ק לסדר „ויעקב איש תם יושב אהלים"

ידידי!

איך קאָן די מבשר בשורה זיין, אַז ענדלעך האָט מען דעם לאַנג-דויערנדן רעמאָנט אין שוהל געענדיקט און פאַרגאַנגענעם שבת האָט מען שוין ב"ה די שוהל געעפנט פאַר די מתפללים.

אַ שאָד, אַ גרויסער שאָד, וואָס דו ביסט דערביי נישט געווען און נישט געהערט די דרשה פון אונזער מו"ץ ר' משה שליט"א, וועלכער איז אויך אַ מיטגליד אין בדק-הבית-קאָמיטעט, ווי ער האָט דערציילט, אַז ווען ער איז דאָס ערשטע מאָל צוזאַמען מיטן קאָמיטעט געקומען אין שוהל און דערזעענדיק, אַז דער סופית און בעלקעס האַלטן ביים אַראָפּפאַלן למעמקים, האָט ער געטראַכט: מה נורא המקום הזה, פשוט אין איינפאַלן, און האָט טאַקע מורא געהאַט מפני הסכנה אַריינצוגיין אינעווייניק און איצט זאָגט ער אויך מה נורא המקום הזה, ווייל „אין זה כי אם בית אלהים" — איצט איז עס טאַקע אַ מקום קדוש. און נאָך פיל ירושלמות און מאמרי חז"ל האָט ער געבראַכט און אויפגעוויזן די הייליקייט, דאָס חשיבות וואָס אַ בית-הכנסת איז פאַר יידן.

אויך דער פּרעזעס פונם קאָמיטעט, ה, משה לעבנבערג, האָט דערציילט פון דעם דערנער-וועג, וואָס דער קאָמיטעט האָט דורכגעמאַכט ביז השי"ת האָט געהאָלפן און... און דער קאָמיטעט קאָן איצט איבערגעבן די מתפללים אַזאַ שיינע שוהל. ער בעט אין נאָמען פון גאַנצן קאָמיטעט, אַז מ'זאָל דאָס בית-הכנסת היטן ווי אַן אויג אין קאָפּ.

אויך אונזער ש"ץ דמתא, דער חזן — און אפשר קאָן מען אים שוין אָנרופן קאַנטאָר — ר' משה יהודה הכהן האָט באַוויזן מופתים מיט זיין גוט צוזאַמענגעשטעלטן כאָר. קודם-כל אַ ר"ח-בענטשן כאָטש מיט אַ קליינעם דעפעקט, ווייל מ'האָט פשוט דעם מולד נישט אויסגערופן, געווען פון גרויס שמחה און אַ נס וואָס דער מו"ץ שליט"א האָט דערמאָנט און געוווּסט ווען דער מולד פאַלט (צוליב דעם אַליין דאַרף מען אַ רב...) אָבער צו דער נגינה קומט עס נישט. איך זאָג דיר ממש אָרגלען-געזאַנג.

נאָכדעם האָט מען געזונגען „מה טובו" שוין דעם אמתן „מה טובו". די קאָמפּאָזיציע איז אַפילו נישט פונם היגן חזן, ווייל כ'האָב עס געהערט אין אַ סך אַנדערע שוהלן. מעגלעך, אַז ס'איז גאָר זולצערס, וויס, לעוואַנדאָווטקיס, ראָזאָווסקיס אָדער מינקאָווסקיס „מה טובו". אַבנים, דער כאָר האָט עס איינגעזונגען מיטן חזן, פיין, גרויסאַרטיק. זאָלסט זען ווי דער דיריגענט אַרבעט מיט די הענט, כאָטש אַן אַ קאַמערטאָן קומט עס אַרויס טאַדעללאָז.

אַ קליינעם פעלער האָט דאָ דער דיריגענט יאָ געמאַכט, וואָס אָנשטאָט דעם „ויני" זאָלן זינגען סאָפּראַנדלעך, ווי ס'איז אָנגעוויזן ביים קאָמפּאָזיטאָר, האָבן עס געזונגען באַריטאָנען, באַסן. נאָר הלמאי דער קאָמפּאָזיטאָר אַליין האָט געמאַכט אַ טעות מיטן אָנשרייבן אַ סאָלאָ פאַרן חזן, ער האָט באַדאַרפן אויסרעכנען, אַז ביי אונז אין ביאַלע איז דאָ אַ חזן ר' משה יהודה הכהן, וואָס קען ב"ה לערנען טויג פאַר דער ישיבה און נישט פאַר קיין סאָלאָ.

עס דערמאָנט מיר די מעשה, וואָס ווערט דערציילט, אַז בעת ניסן בעלזער ע"ה איז מיט זיין כאָר געווען אַ שבת אין טאַלנע האָט ר' דוד'ל טאַלנער ז"ל אים איינגעלאַדן שבת צונאַכטס צו זיך, ער זאָל קומען מיטן כאָר און מהנה זיין מיט זיינע נגונים. ווי באַוווּסט, איז ניסן אַליין געווען אַ גרויסער קאָמפּאָזיטאָר, אָבער זינגען האָט ער נישט געקענט. נאָכדעם ווי ניסן מיטן כאָר האָבן אָפּגעזונגען „המבדיל", רופט זיך-אָן ר' דוד'ל צו אים: – זאָג מיר נאָר ניסן, וויפל אַשטייגער קאָסט דיר דער כאָר אַ יאָר? צוועלף הונדערט רובל — ענטפערט ניסן.

– אפשר, פרעגט ר' דוד'ל ז"ל וואָלסטו צוגעלעגט נאָך עטלעכע הונדערט רובל און אויך געדינגען אַ חזן? איך מיין נישט חלילה מקפח פרנסה צו זיין אונזער חזן, ווייל משטיינס געזאָגט, די פרנסה וואָס די גמינע גיט דעם חזן, האָט ער גאָר נישט צו פאַרלירן און סיי ווי מוז ער זיך צוזוכן זייטיקע פאַרדינסטן, ווי דרשות. אַשטייגער ווי אונזער שוחט ר' יעקב האָט זיך איצט אָפּגעזוכט אַ זייטיקן פאַרדינסט.

איך געדענק, ווען איך בין נאָך אַ חדר-ייִנגל געווען, דאַן ווען מ'האָט נאָך אין דער פּראָפּאַגאַציע געקריגן 96-ער און אַפילו 98-ער אָקעוויט צו קויפן... פלעג איך אַמאָל, אין אַ פרייער שעה, אָדער עריו"כ ווען מ'האָט געשאָכטן די כפּרות, פאַרבלאָנדזשען אין בילע-באָינע (שעכטהויז) און וועלן זען ווי אַזוי עס קומט פאַר די שחיטה, האָט מיר שוין דאַמאָלסט לייזער, וועלוועלע קצבס זון, יאַנקל קצבס איניקל, געיאָגט פון דאָרט: „פּאַשאָל וואָן!". צו דער גמרא — האָט ער צו מיר געשריגן. ווייל איך האָב אים געשטערט אין זיין אַרבעט ביים אויסצופּן די וואָל ביי די שעפּסעלעך

פרייט ווערן פון אויטקויפן ספעציעלע האנדלס-פאטענטן צו פארקויפן זייערע אייגענע אויטארבעטונגען אויף די מערק. די הנחה וועט נאר חל זיין אויף די האנטווערקער, וועלכע באזיצן האנט-ווערקער-קארטן.

דירה-געלט ביליקער

פון 1-טן דעצעמבער גייט אריין אין קראפט דאס נייע געזעץ וועגן ביליקער דירה-געלט פון 10 ביז 15 פראצ.

פאר דירות פון 1 און 2 צימערן מיט א קיך וועט מען צאלן מיט 15 פראצ. ביליקער, פאר גרעסערע דירות – מיט 10 פראצ. ביליקער.

מיליטער-פליכט

עס איז ארויסגעגעבן געווארן א ציר-קולאר צו אלע באאמטע, אז יעדעס מאל ווען זיי קומען אמטלעך אין כא-רירונג מיט מענער, עלטער פון 21 יאר, מוז קודם כל פעסטגעשטעלט ווערן, צי זיי האבן רעגולירט זייער מיליטערישע פליכט. עס דארף אויך קאנטראלירט ווערן דער מיליטער-דינסטלעכער באשטאנד פון די פארהאלטענע פאר באגיין א א געוויסן פארברעכן.

— . —

פון ביאלער לעבן

פון שטאט-ראט

די זיצונג, וואס האט געזאלט געדופן ווערן דעם 25-טן ד. ח. איז נישט צו-שטאנדקומען צוליבן אפפאר פון בירגער-מייסטער, וועלכער קומט ערשט צוריק דעם 2-טן ק. ח.

סענסאציאנעלע שטאטראט-זיצונג

די נאנטסטע זיצונג פון שטאט-ראט וועט זיין אן אינטערעסאנטע. עס וועט נעמלעך איבערגעלייענט ווערן דער פראטאקאל פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע אין שייכות מיט דער טעטיקייט פון... געוו. בירגערמייסטער זאקשעווסקי. עס איז שוין אפגעלאפן 21 טעג, זינט די פראטאקאלן פון דער קאמיסיע האבן גערדאיפט פארגעשטעלט ווערן דעם שטאט-ראט. נאך דעם טערמין פיגורירן זיי שוין אויטאמאטיש אלס א פונקט פון טאג-ארדנונג.

פון די פראטאקאלן וועלן מיר זיך דערוויסן א סך זאכן וועגן דער „וויוט-שאפט" פון געוו. בירגערמייסטער מיט זיינע שטאטישע יאטקעס, וואס האבן דער שטאט אפגעקאסט 16.000 זל. און איבערשרייבן ענטעריטור-געלטער אלס... הכנסה.

אין נאנטסטן נומער וועלן מיר ברענגען דעם פולן טעקסט פון די פראטאקאלן.

מען שמועסט...

אין די מאגיסטראט-קרייזן שמועסט מען, אז אדאנק דער פראטעקציע פון געוו. בירגערמ. זאקשעוסקי, וועט דער היז איצטיקער פינאנץ-רעפערענט פון מאגיסטראט, ה' סטאזשינסקי, פארלאזן ביאלע און איבערנעמען א העכערן אמט אין ווארשע.

די מסירה קעגן דער קהלה נאך נישט פארענדיקט

מיר האבן שוין זיינערצייט געשריבן וועגן דער מסירה, וואס איז דערלאנגט געווארן צום פראקוראר קעגן דער קהלה פארוואלטונג פאר נעמען געלט ביי די יורשים פון פארשטארבענעם מאנדלבוים.

היינטיקע וואך זענען די דאזיקע ווידער ארויסגערופן געווארן אויף אן אויספארשונג אין דער סטאראסטווע וועגן דאזיקן ענין. די נאנטסטע טעג וועט שוין דער גאנצער ענין אויפגע-קלערט ווערן.

הנחות פאר מעטריקעס צו דער עווידענץ

פאריקן מאנטאג און מיטוואך זענען אין מאגיסטראט פארגעקומען זיצונגען פון דער קאמיסיע צו באטראכטן די ביטעס וועגן פארקלענערן דעם אפצאל פאר מעטריקעס צו דער עווידענץ-קאנ-ראל. די קאמיסיע איז באשטאנען פון רעפערענט סקאלימאווסקי, ה"ה חנינא קאשעמאכער, מתית גאלדבערג, יחיאל טייבלום.

די קאמיסיע האט א טייל פעטענטן איינגאנצן באפרייט און א טייל פאר-קלענערט דעם אפצאל ביז 50 גר.

סקאנדאל צוליב... 1 זלאטע

דער רייכער הויזווירט ה' שמעון ליכ-טענשטיין האט היינטיקן זונטאג געמאכט א סקאנדאל זיין ארעמען לאקאטאר שעפסל לייבזאן פאר 1 זל. סטרוזש-געלט. דער ה' ליכטנשטיין האט נעמלעך איינגעפירט א נייעס, אז אלע זיינע לא-קאטארן מוזן, אומאפהענגיק פון דירה-געלט צאלן באזונדער דעם סטרוזש 1 זל. מיט 50 גר. א חודש פארן רייניקן דעם הויף, אויף וועלכן עס שטייען די פורן, וואס קומען צו... ליכטנשטיינען מיט סחורה. די געשרייען האבן צוגע-צוינגן א גרויסן עולם מענטשן וואס האבן זיך צוגעקוקט, ווי א גביר פייניקט אן ארעמען לאקאטאר, וועמענס האנדל עס באטרעפט אפשר... א זלאטע.

ליקווידאציע פון שעדלע-צער קרעדיט-געזעלשאפט.

אויף דער שבתדיקער זיצונג פון מיניסטארן-ראט איז אנגענומען געווארן א באשלוס צו ליקווידירן די שטאטישע קרעדיט-געזעלשאפט אין שעדלעץ.

פון וואלינער טעאטער.

זונטאג דעם 1-טן דעצעמבער, ווערט געשפילט די שיינע קאמעדיע אין 5 אקטן א. נ.: „א גלאז וואסער". די פארשטעלונג איז ווערט באזוכט צו ווערן.

דאס קריין-געריכט בלייבט

די לעצטע צייט האט זיך אין שטאט פארשפרייט א ידיעה, אז די היגע אפ-טיילונג פון שעדלעצער קרייז-געריכט ווערט אינגאנצן איבערגעטראגן קיין שעדלעץ, וואס האט ארויסגערופן א פארשטענדלעכע אומצופרידנהייט אי-בערהויפט צווישן די האנדלס-קרייזן.

ווי מיר ווערן געוואר, הארט פארן שליסן דעם נומער, בלייבט די אפטיי-לונג פון קרייז-געריכט אויף ווייטער אין ביאלע.

צו די תנאים פון פרל' **דבורה וויי-זענבוים** מיט ה' **אברהם גאלד-שטיין** ווינטשט א הארציקן מזל טוב.

פאמיליע אג"עס.

צו דער חתונה פון פרל' שרה באכראך מיט ה' משה פינקלשטיין ווינטשט א גליקלעך צוזאמענלעבן, די עלטערן – פיל נחת.

אברהם סרעבניק און פאמיליע.

דער "בית-לחם" קאמיטעט

דאנקט די ביאלער לאנדסלייט אין אויסטראליע פאר די 4 פונט שטערלינג וואס זיי האבן אריינגעשיקט. גלייכצײ-טיק בעט מען אלע ביאלער יידן, א-רויסצואווייזן א גרעסערע פאראינטערע-סירונג פאר דער טעטיקייט פון בית-לחם.

Kino Dźwiękowe „TĘCZA"

פון דאנערשטאג דעם 28-טן ביז זונטאג דעם 1-טן דעצעמבער

דער פרעכטיקער סאוויעטישער פילם

פעטערבורגער נעכט

(Petersburskie noce)

פון מאנטאג **דער גנב פון הערצער**

א מאטאר

פון 6–8 פערד-קראפט פון דער פירמע „Ursus" אין א גוטן צושטאנד, צו פארקויפן. דערקונדיקן זיך אין אייזן-געשעפט פון פאלאסעצקי, אין לאמאז.

אכטונג! אכטונג!

די וואך האב איך דערהאלטן די נייסטע פאסאנען **דאמען-שניעגאוצעס** פון ניי-דערפינדענעם זיידענע ריפס-גומע, אין די פארבן שווארץ, ברוין און שארע, אויך געפוצט מיט פוטער. עס ווערט אויך אריינגעמאכט זאטשאס-קעס צו יעדן סארט שניעגאוצעס.

J. Sz. ZAJDMAN

Plac Wolności 21.

א שפארזאמע ווירטין

באנוצט זיך אין דער ווירטשאפט נאר מיט

קוילן

וואס מאכט אויס מיט גאנצע 30 פראצענט ביליקער ווי מיט האלץ.

די בעסטע סארטן קוילן צו באקומען ביי

אברהם ארלאנסקי

Plac Wolności 9.

אונזער טיפסטן מיטגעפיל דער פאמיליע **שווארץ** צוליב דעם טויט פון זייער אומפארגעסלעכער פרוי און מוטער

הדס נ"ע

אברהם ארלאנסקי און פרוי

כוס תנחומים לידידנו הנכבד ר' **יהודה שווארץ** לאסונו הגדול במות עליו רעיתו האשה היקרה

מרת הדס נ"ע

המקום ינחם אותו בתוך שאצו"י.

המשתתפים בצערו:

זאב נוחוביץ ויהושע אנגלנדר.

מחותננו ובתנו מדנאים עטופי-יגון ושחוחים עומדים אנו על יד הקבר הרענן של רעיתך ואמן האשה היקרה והעדינה מרות

הדס נ"ע

צערכם – צערנו. תנצב"ה. המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי צו"י.

שלחם:

מנדל גולדפארב ומשפחתו.

Rodzinie

b. p. **Udesy Szwarc**

wyrazy głębokiego współczucia od

E. Weinbergera.

אונזער טיפסטן מיטגעפיל דריקן מיר אויס די פאמיליעס **שווארץ** און **פיושיץ** צוליבן טויט פון זייער פרוי, מוטער און שוועסטער

הדס נ"ע

אברהם לובעלטשיק און פאמיליע.

מיין טיפסטן מיטגעפיל דריק איך אויס ה' **יהודה שווארץ** צוליבן טויט פון זיין פרוי

הדס נ"ע

אברהם עזרא האנדלסמאן.

קוילן און קאקס

צו באקומען ביי ה'

ש. ליכטנשטיין

בריסקער גאס 16.

– צו הורט-פרייזן. –

אונזער טיפסטן מיטגעפיל דער פאמיליע **מאן** צוליב דעם פרי-צייטיקן טויט פון זייער ליבער

מוטער

פאמיליעס:

פינקעלשטיין, שאר און פייטשער.

הערשל און באשקע!

אין אייער טרויער

– מיין טיפסטן מיטגעפיל

סנדר גליקסבערג.

אויפן האלז.

דאמאלסט האבן נאך געלעבט ביי אונז די אלטע שוחטים: דער זקן ר' מענדל, ר' שמעון, ר' חייב און ר' מענ-דעלע (מחבר פון זכרון מנחם) זכרונם לברכה. דאמאלסט האט מען געוווסט, אז „כי מציון תצא תורה". היינט איז ביי אונז שוחט ר' יעקב איש תם מק"ק סטאניסלאוו און האט פון דארט מיט-געבראכט תורה, אז באשר בכן מ'טאר נישט על פי דין אויסצופן די וואל, נאר גאלן בתער, להיפך ווי ביי א ייד להבדיל.

פרעגט אים אפ ר' לייזער: ערשטנס, היתכן, אז די אלטע שוחטים – בעת אין ביאלע יענען געווען אזעלכע גרויסע רבנים – האבן נישט געוווסט פון דעם איסור און האבן, חלילה, מאכיל טריפה געווען די שטאט? צווייטנס, אויב ס'איז טאקע על פי דין, פארוואס דראעט ער נישט מיט בית-דין, נאר מיט מוסר זיין דעם משגיח, דעם דאקטאר? און דריטנס, אויב אים גייט נאר אין כשרות, פאר-וואס זשע גיט ער נישט אפ די וואל, וואס ער גאלט אויס פונם שעפסל צו אים טאקע, לר' לייזער, וואס האט שוין דערויף א חזקה פון צענדליקער יארן? ווו איז „הסגת גבול"? ובפרט ער האט גאנץ געניג זייטיקע פארדינסטן פון די זעקלעך כשרות און גלאט פונם צוגאב פון גסות און דקות, וואס דער קצב צאלט נעבעך באונס (פאר דער בדיקה) צו יעדער שטיקל...

און והעיקר פרעגט ר' לייזער: אויף „ויעקב איש תם" זאגט רש"י: „כלבו כן פיו, מי שאינו חריף לרמות קרוי תם" און דער ר' יעקב שוחט איז שוין דוקא נישט אזא תם, ווייל ער נעמט טאקע צו די וואל און מאכט דערפון א פאר זהובים א וואך. פון וואס זשע – פרעגט לייזער – וועל איך, עני ואביון, א מטופל ב"ה מיט א ווייב און קינדער, זיי מפרנס זיין? פארוואס קומט עס, אז א ייד, א שוחט, א בעל-פרנסה קיין עין הרע, זאל מיר, קבצן, מקפח פרנסה זיין? אויף אלע קשיות זיינע קאן מען נאר ענטפערן: „כך דרך השוחטים בכל אתר ואתר". מ'זוכט זיך די זייטיקע פארדינ-סטען, איז ריבית, איז היפאטעק, איז האנדלען אפילו מיט דבר האסור...

אבער איין קשיא זיינע ארט מיר אויך. איז עס טאקע מעגלעך, אז ר' מענדעלע ז"ל, דער מחבר פון „זכרון מנחם", האט נישט געוווסט פון דעם איסור און אזוי פיל יארן געלאזט לייזערן צו נעמען די וואל פון די שעפסן, וואס ער, ר' מענדעלע ז"ל האט געשאכטן? שטעקט נישט אין דעם א ביסעלע רמאות? עפעס גלייבט זיך עס נישט, אז ר' לייבעלע און די די איבעריקע שוחטים, וואס קומען אפילו אזוי זעלטן אין ביאלע בוינע זאלן מסכים זיין דערמיט.

אייך זאך פארדריסט מיר נאך: ווען ר' יעקב זאל דאמאלסט זיין ביי אונז שוחט, וואלט לייזער נישט געצופט די וואל און וואלט מיר נישט געיאגט צו דער גמרא, וואלט איך אויך אפשר היינט געקענט זיין א ביאלער שוחט...

נאר והזור לענייננו. איך מיין עס אנט-קעגן דעם. אז דער חזן האט ווייניק צו פארלירן. ווען אונזער שוהל זאל געהאלפן ווערן מיט א גוטן חזן, מעג זיין מיט דעמזעלבן כאר, בין איך דיר מבויית, אז אנשטאט, וואס דער מראטו-אר איז שבת אינדערפרי פול און די שוהל איז ליידיק, וואלט געווען פונקט פארקערט און יעקב וואלט געווען א יושב אהלים. והא ראיה: פארגאנגענעם שבת איז די שוהל איבערפולט געווען מיט מתפללים, צווישן וועלכע איך האב באמערקט א סך ייגנע בחורימלעך קיין עין הרע. הלואי וואלט נאר געווען א חזן, וואס זאל זיין אזוי פילפארביק און נגינה, ווי די שוהל איז פילפארביק, און זאל זיך נישט צעשרייען ביי הנותן תשועה גלייך ווי ביי ונתנה תוקף – וואלט אלע שבת די שוהל פול געווען מיט מתפללים.

אויך אדאנק דעם וואס די גמינע איז דוקא אין די הענט פון פראגרעסיווע מענטשן, נישט ביי די „צוואנציקער", האט דער בדק הבית געקאנט צושטאנד קומען. ווייל לויט מיר – האט אנומלט געזאגט אזא „צוואנציקער" זיידן יינגער-מאנטשיקל, וואס גאלט נישט חלילה, נאר צופט – איז די שוהל נאר פאר מאטיען און קיינער דארף פאר דעם נישט זארגן.

איך שטעל מיר פאר ווען אט די צוואנציקער זענען די גמינע-בעלי-בתים וואלטן אפילו הונדערט בנימין-לייבס געשטארבן און די שוהל וואלט איר איצ-טיקן אויסזען נישט געהאט, ווייל אט די „צוואנציקער" יידן זענען יוצא אין א שפייכלער אויך... אלא די יוגנט, זאלן זיי זיך שפאצירן אויפן טראטואר.

און טאקע אדאנק דער היינטיקער גמינע וועלן זיך מערן די מתפללים אין שוהל און וועלן זען דעם שיינעם פרוכת וואס האט אמאל אין תרל"ה, בשנת „הושענא רבא" לפ"ק, מנדב געווען ר' מאיר בר' יוסף מנוח ז"ל (מאיר קנאך האט מען אים גערופן) און עס וועט זיך טאקע באלד געפונען, גלויב איך, א מנדב, וואס וועט פאר דער שוהל שענ-קען א שיינעם זשיראנדאל. אין וועלכן זי נויטיקט זיך זייער און לאנגע יארן וועט מען דעם מנדב דערמאנען. הלואי.

[illegible] אורח.

אין יעדער יידישער שטוב דארף זיך געפונען א היגיענע-קאלענדאר פון „טאז" אויפן יאר 1936.

Redaktor-Wydawca: Chaim D. Miodek.

Druk „Express", Biała-Podlaska Piłsudskiego 6.